

LIETUVOS JŪROS ERDVIŲ DELIMITAVIMO TEORINIAI IR PRAKTINIAI ASPEKTAI

Doc. dr. Zenonas Kumetaitis

Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos
Rytų kaimynystės politikos departamento
direktoriaus pavaduotojas, komisijos Lietuvos
Respublikos valstybės sienai delimituoti ir
demarkuoti bei ekonominei zonai Baltijos
jūroje nustatyti pirmininkas, docentas daktaras
J. Tumo-Vaižganto g. 2, LT-01511 Vilnius
Tel. (+370 5) 236 25 00
El. paštas: zenonas.kumetaitis@urm.lt

Indrė Isokaite

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Tarptautinės ir Europos Sąjungos
teisės katedros doktorantė
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius
Tel. (+370 5) 236 61 79
El. paštas: indre.isokaite@tf.vu.lt

Straipsnyje nagrinėjama viena iš aktualiausių tarptautinės jūrų teisės temų – jūros erdvių delimitavimo klausimai. Lietuvos teritorinės jūros, kontinentinio šelfo ir išskirtinės ekonominės zonos delimitavimo aspektai atskleidžiami delimitavimo teorijos ir praktikos kontekste. Delimitavimo klausimai nagrinėjami atliekant išsamią šiuolaikinę, taip pat prieškarinę jūros erdvių delimitavimo teorijos ir praktikos analizę, detaliai aptariant delimitavimo reglamentuojančias Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos nuostatas, visapusiškai atskleidžiant esminių delimitavimo principų ir reikalavimų – teisingumo, „neužgožimo“ ir kt. – esmę, pateikiant nuoseklų derybų su Rusijos Federacija, Latvijos Respublika ir konsultacijų su Švedijos Karalyste dėl teritorinių vandenų, išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo delimitavimo Baltijos jūroje aptarimą bei parodant priimtų sprendimų ryšį su tarptautine delimitavimo teorija ir praktika.

The Article deals with one of the most important topics in International Sea Law, i.e. the issues of delimitation of maritime zones. The aspects of the delimitation of the territorial sea, continental shelf and the exclusive economic zone of Lithuania are revealed in the light of the relation between the delimitation theory and practice. The provided research on the delimitation issues is based on the detailed analysis of the modern delimitation theory and practice as well as of that effective in the pre-war period, on the comprehensive consideration of the provisions of the United Nations Convention on the Law of the Sea regulating delimitation, on the disclosure of the essence of the key delimitation principles and requirements such as equity, avoidance of a “cut-off” effect etc., on a consistent overview of the Lithuania’s negotiations with the Russian Federation and the Republic of Latvia as well as consultations with the Kingdom of Sweden regarding the delimitation of the territorial waters, exclusive economic zone and continental shelf, and also on the revealed relation between the reached delimitation decisions and international delimitation theory and practice.

Ivadas

Jūros erdvių – teritorinės jūros, kontinentinio šelfo ir išskirtinės ekonominės zonos – delimitavimas neabejotinai yra viena iš pagrindinių ir fundamentalių tarptautinės jūrų teisės temų, glaudžiai susijusių su iš-

vestinėmis tarptautinės teisės problemomis, susidarančiomis delimituotose erdvėse dėl valstybių dalinio ar visiško suvereniteto taikymo joms. Vykstant deryboms dėl sienų jūroje nustatymo susiduriama su pakrantės valstybių politiniais, strategi-

niais ir ekonominiais interesais, paprotine teise, ambicijomis, įvairiais subjektyviais ir objektyviais veiksniais, įvilktais į teisinę-derybinę mantiją.

Lietuvai jūros erdvių delimitavimo klausimas ne mažiau reikšmingas, ypač dėl to, kad prieškario Lietuvoje šis klausimas nebuvo sprendžiamas dėl tuo laikmečiu vyravusio požiūrio į jūros erdvių delimitavimą, Lietuvos tarptautinės padėties ir sudėtingos politinės santykių su Vokietija situacijos. Sovietų Sąjungos egzistavimo metais jūros erdvių jurisdikcija buvo visiškai priskirta centrinei valdžiai. Po beveik keturis dešimtmečius Baltijos jūroje egzistavusios „pilkosios zonos“ (t. y. ginčytinos zonos), 1988 metais Sovietų Sąjunga pasirašė susitarimą su Švedijos Karalyste dėl išskirtinės ekonominės zonos, žvejybos zonos ir kontinentinio šelfo atribojimo Baltijos jūroje [10], ir daugiau kaip 30 metų egzistavusi „pilkoji zona“, susidariusi dėl skirtingų Švedijos ir Rusijos derybininkų delimitavimo principų taikymo, buvo pasidalyta. Jūros erdvių delimitavimas buvo visiškai nauja sritis Lietuvai, neturėjusiai istorinio testinumo, nacionalinių teisės aktų, patirties ir šios srities specialistų. Lietuvos valstybė gyvuoja jau devynioliktuosius atkurtos nepriklausomybės metus, tačiau jos jūros sienų delimitavimo procesas dar nėra teisiškai baigtas, nors manoma, kad Baltijos jūra yra viena iš nedaugelio, kurioje delimitavimo procesai vyksta sparčiausiai.

Dėl savo svarbos, teorinio ir praktinio interpretavimo laisvės jūros erdvių delimitavimo tema nėra visiškai nauja Lietuvos moksliniuose darbuose (pvz., yra parašyta magistro darbų). Šiame straipsnyje nauju aspektu siekiama atskleisti, kaip delimituo-

jant Lietuvos teritorinę jūrą, kontinentinį šelfą ir išskirtinę ekonominę zoną, buvo derinami valstybių interesai, tarptautinės teisės principai ir normos, koks yra delimitavimo teorijos ir praktikos santykis.

Lietuvos jūros erdvių delimitavimo aspektus straipsnyje siekiama aptarti pasitelkiant aprašomąjį, istorinį, analizės, lyginamąjį, teleologinį ir kitus mokslinio tyrimo metodus. Pagrindiniai straipsnio šaltiniai yra 1982 metų Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija (toliau – Jūrų teisės konvencija, Konvencija), kitos tarptautinės sutartys, Tarptautinio Teisingumo Teismo praktika, publikacijos spaudoje.

Pagrindinės jūros erdvių delimitavimo taisyklės

Pagrindinis jūros erdvių delimitavimo teisės aktas yra Jūrų teisės konvencija [1], kuri atkartoja nemažą dalį 1958 metų Konvencijos dėl teritorinės jūros ir gretutinės zonos [2] bei 1958 metų Konvencijos dėl kontinentinio šelfo [3] (abi 1958 metų konvencijos dar vadinamos Ženevos konvencijomis) tarptautinėje praktikoje pasiteisinusių jūros erdvių delimitavimo principų. Jūrų teisės konvencija, kurios dalyvės jau yra visos Baltijos jūros pakrantės valstybės [28], turi viršenybę Ženevos konvencijų atžvilgiu santykiuose valstybių, kurios yra pirmosios dalyvės (Konvencijos 311 str.). Reikia pažymėti, kad Konvencijoje buvo panaudotos Ženevos konvencijų nuostatos, pasiteisinusios praktikoje, išsiplėtė reglamentavimo sritys, atsižvelgiant į šių dienų aktualijas ir technologijų galimybes. Taip apie Ženevos konvencijas dabar galima kalbėti tik kaip apie tam tikrą tarptautinės teisės raidos etapą. Delimitavimo principai taip pat su-

formuluoti Tarptautinio Teisingumo Teismo ir arbitražo teismų praktikoje.

Jūros erdvės delimituojamos valstybių dvišalėmis sutartimis, pirmasis ir pagrindinis delimitavimo principas yra *šalių susitarimas*, kuris pasiekiamas derybomis, taikant tarptautinėse sutartyse įtvirtintas ir teismų praktikos išplėtotas tarptautinės teisės normas ir principus. Vis dėlto Jūrų teisės konvencijoje nustatytos jūros erdvių delimitavo taisyklės iš esmės yra tik gairės, o valstybių susitarimui turi reikšmės įvairūs veiksniai – istoriniai, politiniai, geografiniai, tačiau visada jos turi nenusižengti *teisingumo principui* – pagrindiniam delimitavimo reikalavimui.

Teisingumo sąvoka apskritai yra labai bendra ir nevienareikšmė. Delimituojant jūros erdves teisingumas apima tokius jo aspektus – proporcingumą, „neužgožimą“, nes reikia pasiekti tinkamiausią kompromisą, atsižvelgiant į visas reikšmingas aplinkybes, valstybėms „neužgožiant“ viena kitos erdvių, kai dėl lygių atstumų ar kito konkretaus metodo taikymo viena šalis patektų į nepalankią padėtį, taip pat reikalaujama šaliai priskirti kontinentinio šelfo rajonus, esančius natūralia tos šalies sausumos teritorijos tęsia į jūrą. Tarptautinis Teisingumo Teismas išaiškino, kad teisingumas nereiškia visiškos lygybės [29]. Pagal šį principą reikalaujama atsižvelgti į geologinius, geografinius ypatumus, jūros gelmėse esančių išteklių telkinių vientisumą, proporcingumą (t. y. pagrįstą po delimitacijos šalių kontinentinių šelfų dydžio ir jų krantų ilgio santykį) [23].

Ieškant derybų dėl „teisingo“ sprendimo pradžios taško, visų pirma reikia rasti bendrus sąlyčio taškus, nuo kurių būtų galima pradėti derybas, t. y. nustatyti kranto taškus,

nuo kurių matuotinos jūros erdvių ribos, o tai yra bazinių linijų funkcija [17, p. 31]. Taigi pirmiausia reikia sulygtinti abiejų valstybių bazinės linijos taškus, nuo kurių prasideda lygių minimalių atstumų linijos modeliavimas. Pagal Jūrų teisės konvencijos 5 straipsnį įprasta bazinė linija laikoma didžiausio atoslūgio linija išilgai kranto, pažymėta pakrantės valstybės oficialiai pripažintuose stambaus mastelio jūrlapiuose. Tačiau remiantis Konvencijos 7 straipsniu bazinę liniją leidžiama nustatyti ir pagal tiesių bazinių linijų, jungiančių atitinkamus taškus, metodą, kai kranto linija yra giliai išraižyta ir vingiuota bei numatomos kitos geografinių ypatumų nulemtos taisyklės. Remdamasi Konvencijoje įtvirtintomis taisyklėmis, pakrantės valstybė savarankiškai nustato bazinės linijas. Valstybė turi jas fiksuoti jūriniuose žemėlapiuose ar geografinių koordinačių sistemoje ir deponuoti Jungtinių Tautų Generaliniam sekretoriui (Konvencijos 16 str.)¹.

Turint vieną abiem šalims priimtina lygių minimalių atstumų liniją, prasideda jos modifikavimas siekiant išnaudoti šalių turimus argumentus, o jie yra šie:

- istoriškai susiklosčiusios aplinkybės; jūrų pramonės indėlis į šalies ekonomiką ir jų santykis;
- jūros verslo ir bendrojo nacionalinio produkto santykis; gyventojų dalis, besiverčianti jūros verslu;

¹ Lietuvoje Baltijos jūros kranto bazinė linija nustatyta ir jūros erdvių ribos patvirtintos 2004 m. gruodžio 6 d. Vyriausybės nutarimu [12]. Ankstesnė, 2000 m. spalio 30 d. [14], šio nutarimo redakcija buvo aprobuota pradžios derybine pozicija Lietuvos delegacijai. Vadovaujantis Konvencijos nuostatomis bazinei linijai nustatyti buvo įtraukti į jūrą labiausiai išsikišę kranto taškai, Šventosios ir Klaipėdos uosto įrenginiai, t. y. molai, Palangos tiltas kaip jachtų prieplauka.

- kranto linijos konfigūracija ir jos generalizavimo laipsnis, krantų erozijos intensyvumas;
- salos ir sėkliai; jūros lygio svyravimai ir jų įtaka kranto linijai;
- „geografiškai nepatogios“ kranto linijos konfigūracijos pagrindimas;
- „neužgožimo“ principo pagrindimas;
- jūros dugno reljefo ypatumai, ypač teritorinės jūros laivybos trasose;
- šalių kranto perimetro ir atitinkamo jūros ploto santykis;
- šalių kranto perimetro ir gyventojų, gyvenančių prie jūros, santykis;
- šalies galimybės pasinaudoti jūros gyvaisiais ir mineraliniais ištekliais;
- šalies ir regiono saugumas;
- uostų įrenginiai ir reidai;
- saugomos teritorijos ir draustiniai;
- žvejybos ir naudingųjų išteklių eksploatavimo rajonai;
- mokslo tiriamosios stotys ir punktai;
- dugno reljefas ir struktūra;
- kiti argumentai, kurie gali būti būdingi tik tam rajonui.

Visi išvardyti argumentai gali būti panaudoti išplėstai aiškinant teisingumo principą. Dalį šių argumentų galima materializuoti naudojant matematinius svorinius koeficientus, pagal kuriuos galima konkrečiai apskaičiuoti šalims tenkančių jūros plotų dydį.

Teritorinės jūros delimitavimas

Teritorinės jūros delimitavimo taisyklės nustatytos Konvencijos 15 straipsnyje. Delimnuojant valstybių, turinčių priešinigus arba gretimus krantus, teritorinę jūrą numatytas vidurinėsios linijos principas, t. y. valstybėms neleidžiama išplėsti savo

jurisdikcijos už vidurinėsios linijos, kurios kiekvienas taškas vienodai nutolęs nuo artimiausių bazinių linijų taškų, nebent būtų sudarytas kitoks susitarimas. Atribojant greta esančias teritorines jūras, gali būti taikomas lygių atstumų, kurių susikirtimo taškas yra vienodai nutolęs nuo artimiausių taškų bazinių linijų, metodas [22, p. 50]. Tačiau, kaip nustatyta Konvencijos 15 straipsnyje, jeigu dėl istoriškai susiklosčiusių teisių ar kitų ypatingų aplinkybių minėti metodai negali būti taikomi, tų dviejų valstybių teritorines jūras reikia delimituoti kitu būdu.

Aptariant teritorinės jūros delimitavimą, paminėtinas Tarptautinio Teisingumo Teismo 2001 m. kovo 16 d. sprendimas byloje *Kataras v. Bahreinas* [30], kuriame jis konstatavo, kad logiškiausia ir dažniausiai naudojama tokia praktika, kai tarp valstybių yra nubrėžiama linija, atribojanti teritorines jūras, vadovaujantis vidurinėsios linijos principu, o paskui linija yra koreguojama atsižvelgiant į ypatingas aplinkybes, prie kurių galima priskirti kranto raižytumą, navigacijos galimybes, esamas salas.

Išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo delimitavimas

Išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo delimitavimo taisyklės iš esmės yra vienodos. Jūrų teisės konvencijoje Ženevos konvencijų taisyklės dėl Tarptautinio Teisingumo Teismo sprendimų įtakos jau pakoreguotos. Konvencijos 74 ir 83 straipsniai, atitinkamai išskirtinei ekonominei zonai ir kontinentiniam šelfui delimituoti, yra beveik identiški ir juose tiesiog numatoma, kad minėtos jūros erdvės delimituojamos valstybių sutartimi, siekiant pasiekti teisingą sprendimą. Ženevos kon-

vencijose dar numatyta pareiga atsižvelgti į ypatingas aplinkybes ir vidurinėsios linijos bei lygių atstumų principai. Kontinentinio šelfo ir išskirtinės ekonominės zonos delimitavimą patikėdama valstybių susitarimui, Jūrų teisės konvencija įpareigoja šalis bendradarbiauti gera valia, siekti sutarimo ir dėti visas pastangas sudaryti laikinus susitarimus pereinamuoju laikotarpiu, kol dar nesudaryta delimitavimo sutartis. Vals-tybėms nepavykus susitarti, pasitelkiama Konvencijoje numatyta ginčų sprendimo procedūra.

Vienas iš precedentinių bylų sprendimų šiuo klausimu yra priimtas 1969 metų Šiaurės jūros kontinentinio šelfo byloje [29], kurioje ginčas buvo kilęs tarp Vokietijos Federacinės Respublikos (VFR), Danijos ir Nyderlandų ir kurioje suformuluoti principai pakartoti ir vėlesnėse Teismo bylose. Nors VFR ir buvo pasirašiusi sutartis su Danija ir Nyderlandais dėl jūros erdvių delimitavimo Šiaurės jūroje, šiuolaikiniai valstybių poreikiai ir naujausi technologiniai sprendimai, leidžiantys išgauti mineralinius išteklius iš jūros dugno, privertė Vokietiją kreiptis į Tarptautinį Teisingumo Teismą dėl delimitacinių linijų korekcijos, nes dėl nepalankios kranto konfigūracijos ji atsidūrė „uždaroje erdvėje“ (žr. 1 priedą). VFR kontinentinis šelfas delimituotas taikant lygių atstumų metodą, dėl kurio VFR neteko nemažai kontinentinio šelfo, nes jos krantas išgaubtas, o kitų valstybių kontinentinių šelfų dalys nepagrįstai išsiplėtė. Šios bylos 1969 m. vasario 20 d. sprendime Teismas nurodė aplinkybes, į kurias turi būti atsižvelgiama delimituojant kontinentinį šelfą: lygių atstumų metodas ir apskritai nėra vienas delimitavimo metodas negali būti

privalomas, delimitavimas turi būti vykdomas sudarant susitarimą bei atsižvelgiant į teisingumo principą ir visas reikšmingas aplinkybes, kad būtų pasiektas tinkamiausias sprendimas, nepažeidžiantis kontinentinio šelfo sąvokos, neturi būti užgožiamos valstybių erdvės ir derybų metu turi būti įvertinama šalių krantų konfigūracija, fizinė bei geologinė kontinentinio šelfo struktūra, jo natūralūs ištekliai, kontinentinio šelfo ilgis, kiti reikšmingi veiksniai ir ypatingos aplinkybės. Tarptautinis Teisingumo Teismas patenkino Vokietijos argumentus ir pratęsė (padidino) jos kontinentinio šelfo teritoriją, populiariai vadinamą „žąsies kaklu“ (žr. 2 priedą)².

Taigi, skirtingai nei teritorinės jūros, kontinentinio šelfo ir išskirtinės ekonominės zonos delimitavimo atveju iš esmės nėra griežtai ir aiškiai nustatytų taisyklių. Šių jūros erdvių atskyrimas paliktas valstybių susitarimui ir vienintelis reikalavimas – teisingumas.

Lietuvos jūros erdvių delimitavimas su Rusijos Federacija

Žlugus Sovietų Sąjungai, naujai susikūrusioms ar nepriklausomybę atgavusioms valstybėms sienų delimitavimas ir demarkavimas tapo viena iš svarbiausių užduočių. Lietuvos sienos su Rusijos Federacija jūroje nustatymas nebuvo lengvas uždavinys.

Viena iš pirmųjų derybose kilusių problemų buvo Rusijos derybininkų įgaliojimų klausimas. 1991 m. gruodžio mėn. sudarius Lietuvos ir Rusijos Kaliningrado srities

² Atkreiptinas dėmesys, kad analogiška Vokietijos jūros kranto konfigūracijai yra ir Lietuvos Baltijos jūros pakrantė.

komisijas sienai delimituoti ir demarkuoti ir pasiekus keletą Lietuvai priimtinių susitarimų, po kelių susitikimų Rusijos Federacijos valstybinės derybų delegacijos su Lietuva atstovas pareiškė, kad Rusijos Federacijos Kaliningrado srities administracija neturėjo įgaliojimų vesti derybų su Lietuva, todėl pasiekti susitarimai neteko galios. Po kelių metų, 1993 m. vasario mėn., Rusijos Federacijos Vyriausybė nutarimu įgaliojo Rusijos Federacijos delegaciją derėtis dėl valstybės sienos su Lietuva, o kovo mėn. sudaryta Lietuvos valstybinė komisija [13].

Derybos toliau vyko ketverius metus. Nustatant sausumos sieną, Rusija rėmėsi *de facto* egzistavusia administracine linija tarp Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos (LTSR) ir Rusijos Tarybų Federacinės Socialistinės Respublikos (RTFSR) Kaliningrado srities, o Lietuva vadovavosi prieškarine 1928 metų Lietuvos ir Vokietijos siena, kurios praktiškai sutapo. Siena jūroje sutartimi nebuvo nustatyta, nes tokia buvo to meto praktika. Kaip teigė tuometis vyriausiasis derybininkas Rimantas Šidlauskas, „viskas naujai buvo padaryta jūroje, nes prieš karą nebuvo nei tarptautinės teisės, nei praktikos, kaip atskirti teritorinius vandenį, juolab atriboti ekonominę zoną“ [24]. XX amžiaus pradžioje, o ir anksčiau, kai kurios valstybės (pvz., Jungtinės Amerikos Valstijos) deklaravo savo teritorinę jūrą, tuomet daugiausia nuo 3 iki 6 jūrmylių pločio. Nors Lietuva nei su Latvija, nei su Vokietija teritorinės jūros ribų nebuvo nustačiusi, *de facto* ji buvo kontroliuojama (kariniai laivai patruliuodavo lygia greta su jūros krantu maždaug 2–3 jūrmylių atstumu).

Derybas su Rusija apsunkino diskusijos, kokių konvencijų normomis vadovautis.

Šiose derybose (kaip ir derybose su Latvijos Respublika) ar jų pradiniais etapais, Jūrų teisės konvencija dar nebuvo įsigaliojusi apskritai, ji negaliojo ir derybų šalims³, nors Lietuvai ji buvo kur kas palankesnė savo universaliomis nuostatomis už tada dar galiojusią Ženevos konvencijų normas, kurios akivaizdžiai buvo nepalankios Lietuvai dėl jose įtvirtinto pagrindinio lygių minimalių atstumų principo taikymo ne tik teritorinei jūrai, bet ir kontinentiniam šelfui. Vis dėlto abiejų šalių valia ir noras tapti Jūrų teisės konvencijos dalyvėmis buvo aiškus. 1995 m. lapkričio 28 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė rezoliuciją „Dėl Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos“ [16], kurioje pasiūlyta „Lietuvos Respublikos Vyriausybei ir Valstybinei komisijai Lietuvos Respublikos valstybės sienai delimituoti ir demarkuoti bei ekonominei zonai Baltijos jūroje nustatyti jau dabar vadovautis 1982 m. Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos nuostatomis“. Vadovavimasis Konvencija tokioje situacijoje taip pat patvirtino teiginį, kad yra iš šalių praktikos ir teismų bei arbitražų sprendimų susiformavusi savarankiška bendra arba paprotinė delimitavimą reglamentuojanti tarptautinė teisė [20, p. 214]. Paminėtina, kad Lietuvos derybininkams teko susidurti ir su kitomis kliūtimis, pavyzdžiui, ilgai trunkančiu sprendimų derinimu tarp įvairių

³ Jūrų teisės konvencija įsigaliojo 1994 m. lapkričio 16 d., t. y. po metų, kai 60-oji valstybė pateikė ratifikacinį raštą. Konvencijos įsigaliojimas ir tarptautinių teismų sprendimų precedentai dėl nepalankios kranto konfigūracijos vėliau labai sustiprino Lietuvos derybines pozicijas. Konvencijos dalyvės dabar yra 157 valstybės [28], tarp jų ir Lietuvos Respublika, Konvenciją ratifikavusi 2003 m. rugsėjo 9 d. įstatymu [11]. Pagal Konvencijos 308 straipsnio 2 dalį Konvencija Lietuvai įsigaliojo trisdešimtą dieną po jos ratifikavimo dokumento deponavimo 2003 m. lapkričio 12 d. [28].

atitinkamų Rusijos institucijų, jau pasiektų derybų susitarimų revizavimu ir pan.

Teritorinės jūros, išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo atribojimo klausimai derybose buvo sprendžiami kompleksiskai. Šalys ginčijosi dėl metodų taikymo: Rusijos delegacija siūlė laikytis lygių minimalių atstumų principo, tačiau Lietuvai jis buvo nepalankus – pirmenybę ji teikė vidurio linijai, išvestai lygių atstumų metodu, derinant su teisingumo kriterijais. Galiausiai nutarta teritorinių jūrų ribų atribojimo taškų koordinatas apskaičiuoti pritaikant lygių minimalių atstumų metodą, o išskirtinę ekonominę zoną ir kontinentinį šelfą atriboti taikant universalius delimitavimo metodus. Taigi derybų šalys susitarė, kad visų jūros erdvių delimitavimas bus vykdomas pagal Jūrų teisės konvencijos nuostatas.

Derybas vainikavo 1997 m. spalio 24 d. pasirašyta Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutartis „Dėl išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo atribojimo Baltijos jūroje“ [6]. Sutarties preambulėje šalys deklaravo vadovavimąsi tarptautine jūros erdvių atribojimo praktika, pabrėžė teisingo sprendimo siekį ir, be kitų nuostatų, nurodė rėmimąsi 1991 m. liepos 29 d. Lietuvos ir RTFSR sutartimi dėl tarpvalstybinių santykių pagrindų [8] ir Susitarimu dėl bendradarbiavimo ekonominėje ir socialinėje-kultūrinėje RTFSR Kaliningrado srities raidoje [9], pagal kuriuos nuo 1991 metų Lietuvos–Rusijos valstybės siena egzistavo *de facto* pagal buvusią administracinę liniją tarp LTSR ir RTFSR Kaliningrado srities. Be to, šalys sutartyje numatė, kad jei išskirtinę ekonominę zoną ar kontinentinį šelfą atribojanti linija

kirstų naftos ir / ar dujų telkinį, šalys sieks kilusius klausimus spręsti susitarimais. Apibrėžus jūros erdvių ribas (žr. 3 priedą), sutartyje taip pat numatyta, kad trijų šalių jūros erdvių sankirtos taško tiksli vieta turi būti nustatyta atskiru susitarimu. Pažymėtina, kad Susitarimas dėl Lietuvos, Rusijos ir Švedijos išskirtinių ekonominių zonų ir kontinentinio šelfo ribų sankirtos Baltijos jūroje pasirašytas 2005 m. lapkričio 30 d. (nors dar neratifikuotas), ir Lietuva pirmoji iš visų posovietinio bloko valstybių juridiskai įteisino sausumos sieną ir ekonominės zonos bei kontinentinio šelfo Baltijos jūroje ribas su Rusijos Federacija [25].

Lietuvos jūros erdvių delimitavimas su Latvijos Respublika

Lietuvos ir Latvijos derybos dėl teritorinės jūros, kontinentinio šelfo ir išskirtinės ekonominės zonos delimitavimo susilaukė išskirtinio dėmesio tarpvalstybiniu lygmeniu, visuomenėje, spaudoje. Jose abi šalys nevengė nei emocijų vertinimų, nei aštrių teiginių dėl atsakomųjų priemonių ar Tarp-tautinio Teismo ar arbitražo pasitelkimo, Lietuvos atstovai vadino kitą derybų šalį nelengvu derybų partneriu, o Latvijos atstovai tvirtino, kad su lietuviais susitarti neįmanoma [26].

Vis dėlto turbūt didžiausias ypatumas arba netikėtumas yra tai, kad sutartis dėl jūros sienos iki šiol Latvijos neratifikuota. Lietuvos valstybės vadovams ne kartą tenka priminti kaimynams šią problemą. Prezidentas V. Adamkus, priėmęs į Lietuvą 2008 m. vasario mėn. atvykusį Latvijos Ministrą Pirmininką I. Godmanį, atkreipė dėmesį, kad „jūros sienos klausimu jam tenka kalbėti jau su trečiu Latvijos vadovu“ [27].

Ministras Pirmininkas G. Kirkilas 2008 m. birželio mėn. taip pat dar kartą paaiškino paprastą Lietuvos poziciją: Latvija turi ratifikuoti sutartį, kaip tai padarė Lietuva, o tada Lietuva pasirengusi tartis dėl ekonominio bendradarbiavimo ekonominėje zonoje ir kontinentiniame šelfe susitarimų; tai, kad jų nesama, latviai nurodo esant kliūtį ratifikuoti minėtą sutartį [19].

Vykdydama 1993 m. birželio 29 d. sutartį „Dėl valstybės sienos tarp Lietuvos ir Latvijos Respublikos atstatymo“ [7], Lietuva 1993 m. rugsėjo mėn. sudarė komisiją valstybės sienai atstatyti (redemarkuoti) [15], kuri baigė darbą 2000 metais. Valstybinė komisija Lietuvos Respublikos valstybės sienai delimituoti ir demarkuoti bei ekonominei zonai Baltijos jūroje nustatyti derėjosi dėl sienos jūroje su Latvija.

Panašiai kaip ir derybose su Rusijos Federacija, derybose su Latvija buvo iškilusi jos atstovų įgaliojimų problema, dėl kurios derybos užtruko, nors Lietuva siekė jas spartinti, vykdavo neoficialūs susitikimai. 1994 metais pagaliau patvirtinus Latvijos delegaciją, derybos atsinaujino, tačiau kompromiso buvo ieškota ilgai. Tų pačių metų pavasarį susitikusios šalių delegacijos galiausiai sutarė, kad 12 jūrmylių pločio teritorinės jūros riba bus nustatyta vadovaujantis lygių atstumų metodu, tačiau pozicijos labiausiai išsiskyrė dėl ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo ribų nustatymo. Toliau šalys bandė susitarti dėl kranto taškų geografinių koordinačių, buvo patvirtintos dviejų teritorinės jūros taškų koordinatės, tačiau derybos strigo. Šalys laikėsi savo skirtingų pozicijų: Latvija norėjo nustatyti jūros erdvių ribas kaip sausumos sienos tęsinį iki ekonominės zonos ir kontinentinio

šelfo su Lenkija, o Lietuva pateikė kelis jūros ribų nustatymo variantus – sieną brėžti nuo atitinkamo išorinio teritorinės jūros taško toliau panaudojant geografinių paralelių kryptį, o tai atitinka generalizuotą kranto liniją, arba kryptį projektuojant statmenį Baltijos jūros abiejų šalių krantų uždaro majai, kuri remiasi į labiausiai į Baltijos jūrą nutolusius geografinius objektus, arba generalizuojant laužtines linijas, nustatytas lygių atstumų metodu.

Lietuvos ir Latvijos derybų metu nė viena šalis dar nebuvo Jūrų teisės konvencijos dalyvė [28], ir nors minėta Seimo rezoliucija Lietuvai buvo rekomenduota remtis šia konvencija ir derybose su Latvija, ir abiejų valstybių siekis prie jos prisijungti nekėlė abejonių, nesant aiškaus šaltinio, kuriuo abi šalys privalėtų remtis, tuo metu tik suteikė dar vieną pagrindą skirtingiems vertinimams, įsitikinimams ir pozicijoms. Todėl valstybėms sutarimo, o kartu ir teisingo sprendimo derantis teko kantriai ieškoti savo pozicijas grindžiant Jūrų teisės konvencija, atsižvelgiant į istoriškai susiklosčiusias aplinkybes ir tarptautinių teismų praktiką.

Galiausiai 1998 metų Rygos susitikimo metu iš esmės baigtas derinti sutarties dėl delimitacijos tekstas, gegužės mėn. susitikime nustatytos paskutinio sausumos sienos taško ir kai kurių kitų taškų koordinatės, sutartas linijos brėžimo metodas. Vis dėlto skirtingas geografinių taškų traktavimas toliau kėlė nesutarimų. Dėl nepalankios kranto konfigūracijos Lietuva, kaip ir derybose su Rusija, siūlė sienos linijas teritorinėje jūroje brėžti geografinių lygiagrečių kryptimi, o Latvijos delegacija – kaip sausumos sienos tęsinį. Lietuva ypatingas aplinkybes

grindė jūros kranto linijos vietomis įgaubta forma, Lietuvos tradiciniais žvejybos rajonais, gretimų valstybių teritorijos dydžiais, jūros krantų perimetro ilgiais ir kitais ypatumais, apibendrinant – teisingumo principo reikalavimu, kad pakrantės valstybė nebūtų „užgožta“ dėl jai geografiškai nepalankaus kranto išsidėstymo.

Didelę sumaištį sukėlė derybų metu 1995 metais valstybių vadovų pasirašytas vadinamasis Maišiagalos memorandumas. Tuometiniai valstybių prezidentai netoli Maišiagalos neaiškiomis aplinkybėmis pasirašė dokumentą, kuriame aptarė, kaip dvi valstybės pasidalins kontinentinį šelfą Baltijos jūroje ir galimus naftos išteklius [18; 26]. Derybų delegacijos sugaišo daug laiko aiškindamos tarpusavyje šio akto teisinį statusą ir padarinius. Po ilgų ir sunkių diskusijų ir teorinių ekskursų derybos buvo pradėtos nuo *tabula rasa*. Šis precedentas praturtino tarptautinę teisės praktiką savo naujumu ir sprendimo būdu.

Naujame derybų etape buvo pasiektas kompromisas nustatyti sienos jūroje liniją vadovaujantis minimalių lygių atstumų metodu. Latvija siekė juo vadovautis ir delimituojant išskirtinę ekonominę zoną, tačiau Lietuva nesutiko dėl teisingumo principo, pagal kurį reikalaujama neužgožti valstybių jūros erdvių, pažeidimo, taip pat rėmėsi aplinkybėmis, susijusiomis su tradiciniais žuvininkystės rajonais, geografiniais veiksniais, atkreipė dėmesį ir į tai, kad delimitavimas pagal lygiagretę atitinka abiejų valstybių generalizuotą kranto liniją ir draugiškų gretimų valstybių interesus.

Po septynerių derybų metų 1999 m. liepos 9 d. pasirašyta sutartis „Dėl teritorinės jūros, išskirtinės ekonominės zonos

ir kontinentinio šelfo atribojimo Baltijos jūroje“ [5]. Teritorinės jūros atribotos tiesia linija, jungiančia taškus, kurių koordinatės nustatytos sutartyje, t. y. pagal minimalių lygių atstumų metodą. Kontinentinis šelfas ir išskirtinė ekonominė zona atribotos tiesia linija, dviejų šimtų septyniasdešimties laipsnių azimutu besitęsiančia nuo apibrėžto taško iki trečiosios valstybės išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo ribos (žr. 3 priedą). Taškas, kuriame susikerta Švedijos Karalystės, Latvijos Respublikos ir Lietuvos Respublikos išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentiniai šelfai, turės būti nustatytas šių trijų valstybių sutartimi.

Pažymėtina, kad sutartyje su Latvija, kaip ir Rusija, šalys taip pat numatė, kad abipus teritorinės jūros ar kontinentinio šelfo ribos išsidėsčiusių mineralinių išteklių eksploatavimas bus vykdomas šalių susitarimais, tačiau, skirtingai nei sutartyje su Rusija, numatyta, kad mineralinių išteklių sąvoka bus vartojama bendriausia, plačiausia ir išsamiausia reikšme, apimant ne tik naftą, dujas, bet ir visus kitus ant žemės ar jos gelmėse esančius negyvuosius išteklius.

Priminsime, kad ratifikavimas yra aptariamos sutarties įsigaliojimo sąlyga: sutartis turi būti ratifikuota ir įsigalios nuo apsiikeitimo ratifikaciniais raštais dienos. Tai yra veiksmas, kuriuo valstybė tarptautiniu mastu išreiškia sutikimą laikyti sutartį įpareigojančia [4].

Lietuvos jūros erdvių delimitavimas su Švedijos Karalyste

Švedijos Karalystė yra trečioji valstybė, su kuria Lietuvai tenka spręsti jūros erdvių atribojimo klausimus, tačiau ji yra ne greti-

ma, kaip Rusija ir Latvija, o priešais esanti Baltijos jūros pakrantės valstybė, todėl kalbėti apie teritorinės jūros atribojimą šiuo atveju netenka.

Pirmąkart apie jūrų erdvių delimitavimą šalys užsiminė 1992 m. gruodžio mėn. susitikime dėl žvejybos susitarimo. Švedijos pozicijos ypatumas buvo tas, kad ji Lietuvą laikė Sovietų Sąjungos teisių perėmėja ir norėjo pasirašyti sutartis dėl žvejybos ir ekonominių zonų ribų nustatymo, denonsavus Švedijos turėtuosius su Sovietų Sąjunga dėl žvejybos, taip pat dėl kontinentinio šelfo, Švedijos žvejybos zonos bei Sovietų Sąjungos ekonominės zonos Baltijos jūroje delimitavimo [10] susitarimus. Lietuvai teko derybų šaliai išaiškinti, kad Lietuvos Respublika yra savarankiška nepriklausomybę atkūrusi valstybė ir nėra Sovietų Sąjungos teisių perėmėja, todėl reikia sudaryti atskirus susitarimus, o ne denonsuoti Švedijos ir Sovietų Sąjungos sutartis, kurios Lietuvai yra negaliojančios ir jos visiškai neįpareigoja.

2005 m. lapkričio 30 d. Vilniuje buvo pasirašytas Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Rusijos Federacijos Vyriausybės ir Švedijos Karalystės Vyriausybės susitarimas dėl išskirtinių ekonominių zonų ir kontinentinio šelfo ribų sankirtos Baltijos jūroje [25] (jis iki šiol nėra šalių ratifikuotas), kuris sudarė prielaidas deryboms su Švedija dėl išskirtinės ekonominės zonos atribojimo. Sutarties dėl jūros erdvių delimitavimo su Švedijos Karalyste dar neturima, tačiau konsultacijos dėl jūros erdvių atribojimo jau prasidėjo. Derybos prasidės tada, kai visos trys šalys atliks visas būtinas procedūras sankirtos susitarimui įsigalioti. Tikėtina, kad Lietuvos derybos su Švedija

nebus sudėtingos, nes abi šalys iš esmės pripažįsta jų jūros erdves skiriančią ribą. Lietuva derybose su Latvija ir Rusija laikėsi pozicijos, kad siena su Švedija egzistuoja *de facto*, ir nėra pagrindo manyti, kad šią ribą būtų linkusi kvestionuoti Švedija. Tačiau *de jure* Lietuva visiškai nelinkusi pripažinti minėtų Švedijos Karalystės ir Sovietų Sąjungos susitarimų, jų nuostatos neturi jokios įtakos Lietuvos Respublikos ir Švedijos Karalystės ekonominių zonų riboms, kurios bus nustatytos atskira šių dviejų valstybių sutartimi. Visiškai užbaigti Lietuvos ir Švedijos ekonominių zonų atribojimą taip pat trukdo neratifikuota Lietuvos ir Latvijos sutartis dėl sienos jūroje. Lietuva dar turės sudaryti trišalį susitarimą dėl sienų sankirtos su Švedija ir Latvija.

Išvados

Straipsnyje atlikta šiuolaikinės ir prieškarinės tarptautinės jūros erdvių delimitavimo teorijos ir praktikos analizė. Ją apibendrinus pasakytina, kad visais atvejais jūros erdvių delimitavimas vykdomas valstybių derybomis. Pagrindinis delimitavimo principas – „kaip susitarė šalys“. Teisingumo kriterijus yra esminis veiksnys grindžiant šalių nacionalines pozicijas ir derybų procese.

Detaliai išnagrinėtos Jūrų teisės konvencijos nuostatos, reglamentuojančios jūros erdvių pasidalijimą, parodė, kad Konvencija nustato konkretesnes tik teritorinės jūros delimitavimo taisykles, o bene vienintelis išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo delimitavimo reikalavimas – pasiekti teisingą sprendimą, ir tai nėra paprasta užduotis, nes delimituojant jūros erdves susikerta dviejų valstybių interesai dėl teisių į jūros erdvių dalį, kuri gali būti materia-

lizuota konkrečia nauda. Todėl pasiektas susitarimas yra abipusis kompromisas dėl politinio stabilumo ir ekonominių interesų pusiausvyros, kuri vienoje srityje reiškia tam tikrus praradimus, tačiau yra naudinga bendrame kontekste. Straipsnyje atskleista pagrindinių delimitavimo principų reikšmė teisės normų ir teismų praktikos kontekste yra grindžiama daugybe teisingumo principui svarbių veiksnių ir reikšmingų aplinkybių: geologiniais, geografiniais ypatumais, istoriškai susiklosčiusiomis aplinkybėmis, proporcingumo, „neužgožimo“ principais, taip pat galimybe remtis materializuotais teisingumo rodikliais, kuriuos suprastų ir pripažintų abi šalys.

Nuosekliai pateikti derybų su Rusijos Federacija, Latvijos Respublika ir konsultacijų su Švedijos Karalyste etapai ir pagrindiniai akcentai atskleidė priimtų sprendimų ryšį su tarptautine delimitavimo teorija ir praktika, parodė, kaip derybines Lietuvos pozicijas sustiprino Tarptautinio Teisingumo Teismo jurisprudencija dėl nepalankios kranto konfigūracijos bei Konvencijos įsigaliojimas ir šalių prisijungimas prie jos. Ypatinga Lietuvos derybų su Rusijos Federacija, taip pat su Latvijos Respublika situacija, kai šalims dar nebuvo Jūrų teisės konvencijos dalyvėmis, jų aiški valia, ketinimas ir noras prie jos prisijungti bei susitarimas ja remtis derybose leido taikyti pažangiausias jūrų teisės akto nuostatas ir pasiekti teisingą sprendimą visoms šalims, kartu patvirtino ir savarankiškos bendrosios arba paprotinės delimitavimo reglamentuojančios tarptautinės teisės egzistavimo pripažinimą.

Straipsnyje atlikta išsami ir nuosekli bei sisteminė Lietuvos ir gretimų šalių jūros erdvių atribojimo analizė apibendrintina

konstatuojant, kad Lietuva tapo pirma posovietinio bloko valstybe, juridškai įteisinusia teritorinės jūros ir ekonominės zonos bei kontinentinio šelfo Baltijos jūroje ribas su Rusijos Federacija, taip pat nelen-gvomis derybomis pasiekusia susitarimą dėl jūros erdvių atribojimo su antra gretima valstybe – Latvija. Nors su priešais esančia Švedijos Karalyste sutarties dėl jūros erdvių atribojimo Lietuva dar neturi, konsultacijų medžiaga leidžia daryti prielaidą, kad faktinis jūros erdvių ribų, nustatytų vadovaujantis Konvencijos nuostatomis, pripažinimas, abiejų šalių buvimas Konvencijos dalyvėmis, geografinė padėtis, nereikalaujanti atriboti teritorinių vandenų, derybų praktika ir patirtis turėtų sudaryti gerą pagrindą sėkmingoms deryboms, nepaisant to, kad pradines konsultacijas apsunkino Švedijos nenoras atsisakyti turėtų su Sovietų Sąjunga sutarčių dėl jūros erdvių ir žvejybos zonų atribojimo. Galutinį teisinį susitarimo dėl jūros erdvių atribojimo su Švedija įforminimą ir Lietuvos, Latvijos ir Švedijos ekonominių zonų sankirtos nustatymą stabdo vis dar Latvijos neratifikuota jūros erdvių delimitavimo sutartis su Lietuva ir trišalis Lietuvos susitarimas dėl jūros erdvių sankirtos taško su Švedija ir Rusija.

Remiantis Lietuvos derybų dėl jūros erdvių delimitavimo analize, taip pat darytina išvada, kad Lietuva, nors ir būdama geografiškai nepalankioje padėtyje, pasinaudodama Jūrų teisės konvencijos nuostatomis ir Tarptautinio Teisingumo Teismo sprendimų precedentais, padarė tam tikras Konvencijos taikymo praktikos korektūras ir papildė pretendentų, kai buvo pasinaudota „teisingumo“ principu, sąrašą. Galiausiai pasakytina, kad nors neviena-

reikšmis teisingumo reikalavimas ir tai, kad nėra konkrečių „matematinų“ delimitavimo taisyklių apsunkina šalių derybas, vis dėlto būtent toks reglamentavimas leidžia atsižvelgti į kiekvienos delimitavimo situacijos unikalumą, dėl kurio nėra įmanoma nustatyti universalių visais atvejais taikytinų delimitavimo metodų. Jūros erdvių delimitavimo

procesas ir derybų sėkmė ypač priklauso nuo besiderančių šalių, politinės jų valios bei siekio rasti teisingą ir abiem šalims priimtina kompromisą, derybų patirties ir pasirengimo, nes šiose derybose beveik visada susiduria valstybių politiniai, ekonominiai, strateginiai interesai, paprotinė teisė, įvairūs subjektyvūs ir objektyvūs veiksniai.

LITERATŪRA

Teisės aktai

1. 1982 metų Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija // Valstybės žinios. 2003, Nr. 107-4786.
2. 1958 metų Konvencija dėl teritorinės jūros ir gretutinės zonos // Valstybės žinios. 2002, Nr. 40-1472.
3. 1958 metų Konvencija dėl kontinentinio šelfo [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.intfish.net/treaties/genevac.htm>>
4. 1969 metų Vienos konvencija dėl sutarčių teisės // Vadapalas V. Tarptautinė teisė: pagrindiniai dokumentai ir jurisprudencija. Vilnius, Eugrimas, 2003.
5. 1999 m. liepos 9 d. Lietuvos Respublikos ir Latvijos Respublikos sutartis „Dėl teritorinės jūros, išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo atribojimo Baltijos jūroje“ // Valstybės žinios. 1999, Nr. 100-2893.
6. 1997 m. spalio 24 d. Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutartis „Dėl išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo atribojimo Baltijos jūroje“ // Valstybės žinios. 1999, Nr. 100-2892.
7. 1993 m. birželio 29 d. Lietuvos Respublikos ir Latvijos Respublikos sutartis „Dėl valstybės sienos atstatymo“ // Valstybės žinios. 1995, Nr. 100-2229.
8. 1991 m. liepos 29 d. Sutartis tarp Rusijos Tarybų Federacinės Socialistinės Respublikos ir Lietuvos Respublikos „Dėl tarpvalstybinių santykių pagrindų“ [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=97613&p_query=&p_tr2=>>
9. 1991 m. liepos 29 d. Susitarimas tarp Lietuvos Respublikos ir Rusijos Tarybų Federacinės Socialistinės Respublikos „Dėl bendradarbiavimo ekonominėje ir socialinėje-kultūrinėje RTFSR Kaliningrado srities raidoje“ [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=131804&p_query=&p_tr2=>>
10. 1988 Agreement between the Government of the Kingdom of Sweden and the Government of the Union of Soviet Socialist Republics on the delimitation of the continental shelf and of the Swedish fishery zone and the Soviet economic zone in the Baltic Sea [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://treaties.un.org/Pages/showDetails.aspx?objid=08000002800c2373>>
11. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos ir Susitarimo dėl 1982 m. gruodžio 10 d. Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos XI dalies įgyvendinimo ratifikavimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 107-4784.
12. 2004 m. gruodžio 6 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos teritorinės jūros, gretutinės zonos, išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo ribų patvirtinimo ir pavedimo ministerijoms ir Vyriausybės įstaigoms parengti reikiamus teisės aktus“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 177-6573.
13. 2003 m. kovo 25 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl valstybinės komisijos Lietuvos Respublikos valstybės sienai delimituoti ir demarkuoti bei ekonominei zonai Baltijos jūroje nustatyti sudarymo“, nauja nutarimo redakcija nuo 2000 m. lapkričio 4 d. // Valstybės žinios, 2000, Nr. 94-2937.
14. 2000 m. spalio 30 d. nutarimas Nr.1292 „Dėl Baltijos jūros pakrantės taškų Lietuvos Respublikos teritorinės jūros riboms nustatyti patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2000, Nr. 94-2938.
15. 1993 m. rugsėjo 3 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl komisijos valstybės sienai tarp Lietuvos Respublikos ir Latvijos Respublikos atstatyti sudarymo“ // Valstybės žinios. 1993, Nr. 44-899.
16. 1995 m. lapkričio 28 d. Lietuvos Respublikos Seimo rezoliucija „Dėl Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos“ // Valstybės žinios. 1995, Nr. 100-2230.

Specialioji ir kita literatūra

17. Churchill R., Lowe V. *The Law of the Sea*. Juris Publishing. Manchester University Press, 1999.
18. Gentvilas E. Sienas griaužanti sutartis arba Kuklus Šengeno kaimelis. 2007 m. lapkričio 30 d. *Vakarų ekspresas* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.ve.lt/?data=2007-11-30&rub=1065924810&id=1196364283>>
19. G. Kirkilas: Lietuvos ir Latvijos jūros sienos klausimas pernelyg politizuotas. 2008 m. birželio 4 d. Interneto dienraštis *Bernardinai.lt* [interaktyvus]. Prieiga per internetą <<http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/79899>>
20. Igiehon M. A. Present International Law on Delimitation of the Continental Shelf// *International Energy Law & Taxation Review*, 2006, 8/9.
21. International Boundary Study *Limits in the Seas*, prepared by the Bureau of Intelligence and Research of the Department of State (USA), 1974 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.state.gov/documents/organization/62000.pdf>>
22. Katuoka S. *Tarptautinė jūrų teisė*. Vilnius: Eu-grimas, 1997.
23. Kolb R. *Case Law on Equitable Maritime Delimitation: Digest and Commentaries*. Boston: Kluwer Academic Publishers, 2003.
24. Kučinskaitė J. Nustačius valstybės sieną sumažėjo Lietuvos. Savaitraštis *Veidas*, 2005 m. liepos 21 d. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.veidas.lt/lt/leidinys.full/42e0b08e1555c>>
25. Pasirašytas Lietuvos, Švedijos ir Rusijos susitarimas dėl išskirtinių ekonominių zonų ir kontinentinio šelfo ribų sankirtos Baltijos jūroje nustatymo. 2005 m. lapkričio 30 d. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos naujienos [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.urm.lt/index.php?-1321074537>>
26. Pugačiauskas V. Komunikacinių veiksmų įtaka užsienio politikai: spaudos poveikis Lietuvos ir Latvijos deryboms dėl jūros sienos [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.geocities.com/CapitolHill/3594/lup.html>>
27. V. Adamkus priminė Latvijos premjerui jūros sienos klausimą. 2008 m. vasario 8 d. *vtv.lt* užsienio politikos naujienos [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.vtv.lt/naujienos/uzsienio-politika/v.-adamkus-primine-latvijos-premjerui-juros-sienos-kla-2.html>>
28. Status of the United Nations Convention on the Law of the Sea, of the Agreement relating to the implementation of Part XI of the Convention and of the Agreement for the implementation of the provisions of the Convention relating to the conservation and management of straddling fish stocks and highly migratory fish stocks (Jungtinių Tautų *Vandenyno reikalų ir jūrų teisės* skyriaus interneto svetainėje pateikiama informacija apie 1982 metų Jūrų teisės konvenciją ir jos dalyves) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.un.org/Depts/los/reference_files/status2008.pdf>

Teismų praktika

29. Tarptautinio Teisingumo Teismo Šiaurės jūros kontinentinio šelfo byla. 1969 m. vasario 20 d. sprendimas [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&p2=3&k=e2&case=51&code=cs&p3=4&PHPSES SID=6cb6b3609c201967bdbc1d75c53490a4>
30. Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain. 2001 m. kovo 16 d. Tarptautinio Teisingumo Teismo pranešimas spaudai [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.icj-cij.org/presscom/index.php?pr=234&pt=1&p1=6&p2=1>>

THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF THE DELIMITATION OF THE MARITIME ZONES OF LITHUANIA

Zenonas Kumetaitis, Indrė Isokaitė

S u m m a r y

The Article deals with one of the most important topics in International Sea Law, i.e. the issues of delimitation of maritime zones, of a particular significance for Lithuania, which had to resolve them completely anew after it regained its independence in 1990. The aspects of the delimitation of the territorial sea, the continental shelf and the exclusive economic zone of

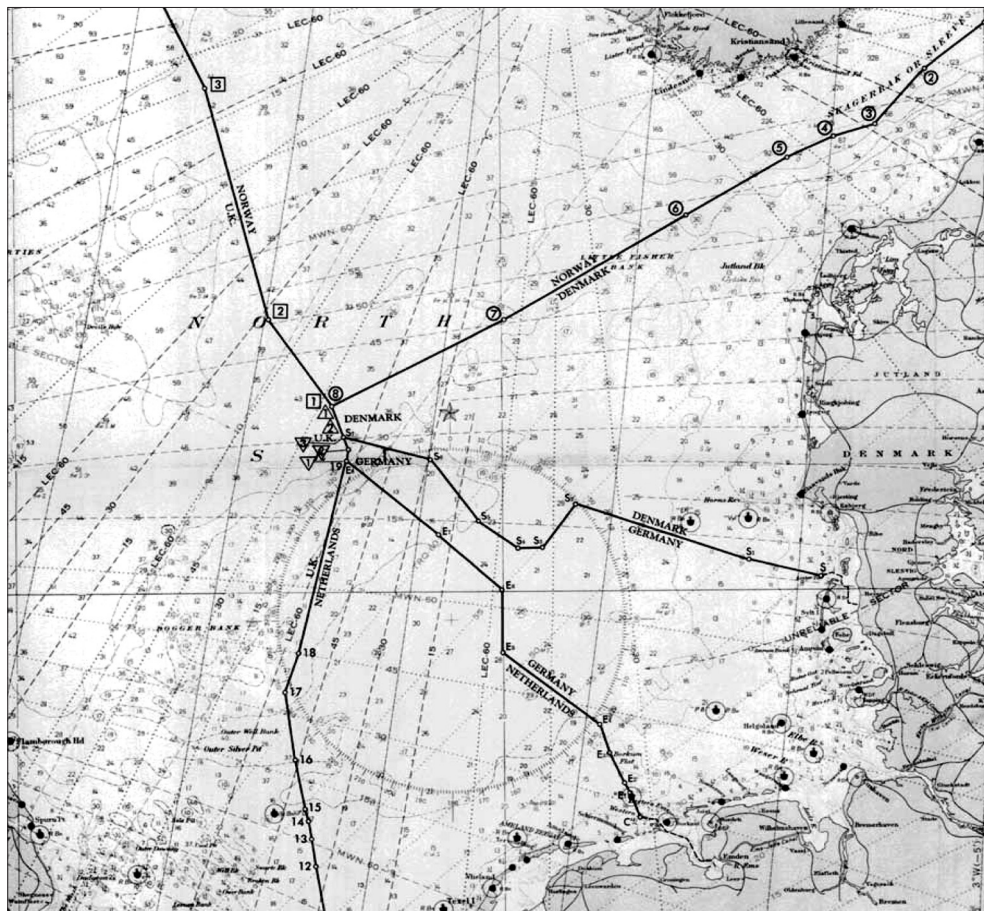
Lithuania are revealed in the light of the delimitation theory and practice by invoking descriptive, historical, analytical, comparative and other methods of scientific research and on the ground of the United Nations Convention on the Law of the Sea, other international treaties, case law of the International Court of Justice and press publications.

reached an agreement with the second neighbouring state, Latvia. Although Lithuania still does not have an agreement on the limits of the maritime zones with an opposite state, the Kingdom of Sweden the opinion expressed in the Article suggests that actual recognition of the maritime boundaries, both states' being parties to the Convention, geographical position not requiring to delimitate territorial waters, negotiation practice and experience should form a firm basis for successful negotiations, although the initial consultations were impeded by the Sweden's refusal to ignore the former agreements with the Soviet Union regarding the delimitation of the maritime and fishery zones. The delimitation agreement between Latvia and Lithuania and the three-party intersection agreement of Lithuania, Sweden and Russia, which both have not yet been ratified, still preclude Lithuania from the final legitimisation of the arrangement regarding the delimitation of the maritime zones with Sweden and the establishment of the intersection point of the exclusive economic zones of Lithuania, Latvia and Sweden.

Lithuania's negotiations with the Russian Federation and the Republic of Latvia, discussed in the second part of the Article, are mostly specific for involving the situation where the parties to the negotiations were still not the members of the Law of the Sea Convention, however, their explicit will, true intention and desire to join it and to be guided thereby allowed to apply the most advanced sea law provisions and to reach an equitable solution in respect of all parties. Lithuania has become the first state from a post-soviet block that has legitimized the boundaries of the territorial sea, exclusive economic zone and continental shelf in the Baltic Sea with the Russian Federation and has

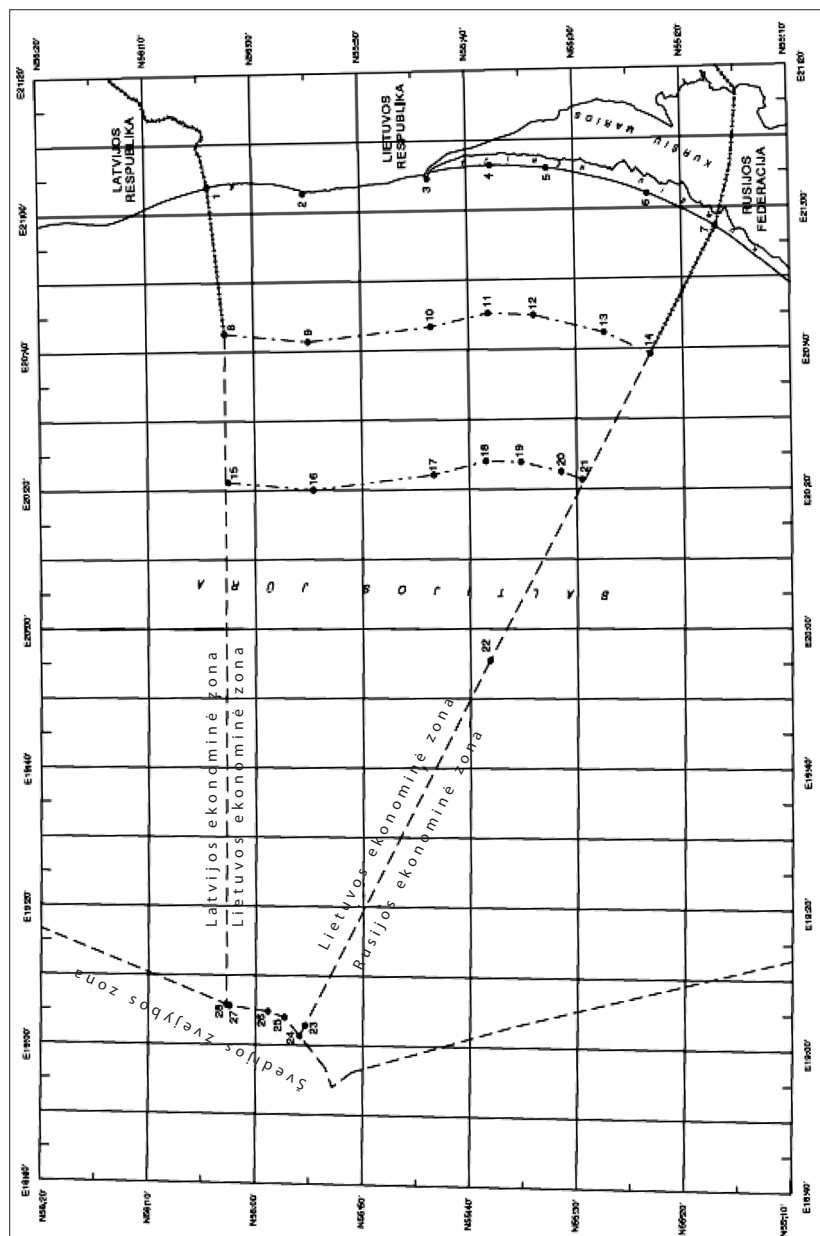
64

2 PRIEDAS. Vokietijos Federacinės Respublikos jūros erdvių atribojimo Šiaurės jūroje, atsižvelgiant į 1969 metų Tarptautinio Teisingumo Teismo sprendimą Šiaurės jūros kontinentinio šelfo byloje, schema

Šaltinis: International Boundary Study Limits in the Seas by the Bureau of Intelligence and Research of the Department of State (žr. 29 literatūros sąrašo poziciją)

3 priedas. Lietuvos Respublikos jūros erdvių Baltijos jūroje delimitavimo schema

Šaltinis: Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gruodžio 6 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos teritorinės jūros, gretutinės zonos, išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo ribų patvirtinimo ir pavedimo ministerijoms ir Vyriausybės įstaigoms parengti reikiamus teisės aktus“ (žr. 12 literatūros sąrašo poziciją)

Įteikta 2008 m. lapkričio 21 d.

Priimta publikuoti 2009 m. sausio 16 d.